

ROUSSEAU i DIDEROT : PRZEKŁAD, INTERPRETACJA, POZNANIE

KONFERENCJA NAUKOWA Z OKAZJI 300-LECIA URODZIN

ROUSSEAU I DIDEROTA

Uniwersytet Warszawski, 2-4 grudnia 2013 r.

Szanowni Państwo, Drodzy Koledzy!

Na przełomie dwóch cykli rocznicowych obchodów – skończyły się już te poświęcone trzechsetnym urodzinom Rousseau a jednocześnie zaczęły się kolejne, mające uczcić urodziny Diderota – proponujemy połączyć nasze wysiłki i pomysłowość, aby w grudniu tego roku zorganizować sesję naukową *last minute* poświęconą „braciom zwaśnionym” połączonym raz jeszcze na tę okazję. Połączonym nie tylko bliskością dat urodzenia, nie tylko z powodu zawirowań losów, które uczyniły ich najpierw tak serdecznymi przyjaciółmi jak potem serdecznymi wrogami, lecz także celem nawiązania do tradycji naukowej współpracy na arenie międzynarodowej upamiętnionej słynną sesją naukową w Nieborowie, która, w październiku roku 1978, zestawiała dwa przeciwstawne sobie losy, pogodzone dopiero *post mortem* – Woltera i Rousseau. Zorganizowana była przez zasłużonych francuskich i polskich badaczy XVIII wieku, w tym profesorów Uniwersytetu Warszawskiego, polonistę Zdzisława Liberego i romanistkę Ewę Rządzkowską, a także dyrektora Muzeum Narodowego – Stanisława Lorenca. Po stronie francuskiej zaznaczyli swoją obecność najwięksi po dziś dzień badacze – Jean Roussel, Jacques Proust, Jean Ehrard, Jean Sgard, Daniel Beauvois i Roland Desné. Konferencja w Nieborowie stanowił punkt kulminacyjny w relacjach naukowych polsko-francuskich i francusko-polskich w drugiej połowie XX wieku. Brak nam dziś wydarzeń takiej rangi we współpracy naukowej, wśród obfitości innych, drobnych kontaktów, jakże użytecznych.

W Europie wieku XVIII losy ludzkie i literackie krzyżują się częściej niż poprzednio, zwłaszcza losy Francuzów i Polaków; nawet jeśli niektórym zdarza się – jak Diderotowi – starannie omijać Polskę w podróży misyjnej filozofa. Aczkolwiek przykład Rousseau dowodzi, że – aby się pozytywnie zaangażować w sprawy Rzeczypospolitej Obojga Narodów – nie trzeba było koniecznie stawać na jej ziemi.

Hasło towarzyszące w tle warszawskiemu spotkaniu – „Pogodzić *zwaśnionych braci*?” – mogłoby znaleźć rozwinięcie w innych pytaniach: czyż nie chodzi o to, by rozumieć ich przez siebie nawzajem, dzieło jednego przez dzieło drugiego? Intertekstualność organicznie wyływa z ich biografii.

Konferencja naukowa mogłaby zastanowić się nad pojmowaniem dzieła obu filozofów (i ich dziedzictwa) oraz redystrybucji jego owoców, utrudnionej lub ułatwionej – kiedy i dlaczego? – przez krążenie idei tak na poziomie tekstu jak i metatekstu, w kontekście metakulturowym i historycznym. Tym bardziej, gdy słowo ‘tekst’ rozumieć szeroko, jako specyficznie zakodowany przekaz. Plan ogólny streszcza tytuł sesji: **„Rousseau i Diderot : przekład, interpretacja, poznanie”**.

Należało by także uwzględnić refleksje na temat potomstwa artystycznego, filozoficznego i krytycznego obu autorów – jaki wywarło ono wpływ na swoje (rozmaite) czasy? Co z kolei zakłada otwarcie obrad na wieki późniejsze i na badania specjalistów nie tylko z dziedziny filozofii, literatury i historii, lecz także (przykładowo) teorii widowisk, muzykologii, historii sztuki, prawa, etnografii...

Zgłoszenia (tytuł+abstract 800 znaków) **po francusku** na adres: i.m.zatorska@uw.edu.pl można przysyłać do dnia **31 lipca 2013 r.** Dyskusja toczyć się będzie także po francusku, z możliwością tłumaczenia simultanicznego krótkich wystąpień po polsku. Skład komitetu naukowego: Jacques Berchtold, Michel Delon, Colas Duflo, Anna Grześkowiak-Krwawicz, Teresa Kostkiewiczowa, Catriona Seth, Izabella Zatorska.

Tryb organizacji

Do dyspozycji uczestników sesji przeznaczono 20 pokoi, w tym: 15 w hotelu „Hera” przy ul. Belwederskiej (obok Łazienek Królewskich, 25 min. autobusem od Uniwersytetu) i 5 pokoi w Hostelu „Helvetia” (tuż obok Uniwersytetu; zalecany gościom z Francji). Rezerwacji dokonano na 3 noce (1-4 grudnia 2013), z których dwie będą opłacone przez wpisowe z wyjątkiem nocy z 1 na 2 grudnia; osoby pragnące przybyć 1 grudnia (w niedzielę) proszone są o zgłoszenie tego możliwie **szybko** na adres: i.m.zatorska@uw.edu.pl

Wpisowe wynosi 400 zł od osoby. Konto, na które należy je wpłacać podam w kolejnej poczcie¹. Obrady rozpoczną się 2 grudnia ok. godz. 13.00 a skończą się 4 grudnia także ok. 13.00. W planach jest uroczysta kolacja na otwarcie sesji 2 grudnia. Dalsze informacje pojawią się w stosownym czasie (pod koniec wakacji). Pięknie zapraszamy!

W imieniu Instytutu Romanistyki Uniwersytetu Warszawskiego i Polskiego Towarzystwa Badań nad Wiekiem Osiemnastym

---

¹ Pracownicy UW dysponujący BST proszeni są o dane umożliwiające przelew wewnętrzny na subkonto Wydziału Neofilologii UW.

ROUSSEAU ET DIDEROT : TRADUIRE, INTERPRÉTER, CONNAÎTRE
Colloque franco-polonais pour les tricentenaires de naissance de Diderot et de Rousseau
Université de Varsovie, 2-4 décembre 2013

Mesdames, Messieurs, Chers Collègues,

à la charnière de deux commémorations majeures – celle en l’honneur du tricenaire de Rousseau s’est achevée au moment où a commencé celle en l’honneur de Diderot – nous vous proposons de réunir nos forces et nos idées pour organiser en décembre 2013 un colloque *last minute* sur les « frères ennemis » réunis encore une fois pour cette occasion : non seulement pour la proximité de leurs dates de naissance respectives, non plus seulement à cause des aléas de leurs destins qui ont valu à leur relation d’être successivement d’amitié la plus étroite, puis de détestation, mais aussi pour renouer avec une tradition de collaboration scientifique internationale qu’illustre un colloque dix-huitémiste mémorable, celui qui, en octobre 1978, avait été consacré, à Nieborow, à confronter deux autres destins adverses réconciliés seulement *post mortem*, ceux de Voltaire et de Rousseau. Il a été organisé par les plus éminents dix-huitémistes français et polonais de l’époque, dont les professeurs à l’Université de Varsovie, le poloniste Zdzislaw Libera et la romaniste Ewa Rzadkowska, ainsi que le directeur du Musée national Stanislaw Lorenc. Avec la présence, du côté français, des plus grands noms de la recherche de l’époque (et d’aujourd’hui) – Jean Roussel, Jacques Proust, Jean Ehrard, Jean Sgard, Daniel Beauvois et Roland Desné – le rendez-vous de Nieborow fut le point culminant des relations scientifiques polono-françaises/franco-polonaises dans la seconde moitié du XXe siècle. De tels événements, à un tel niveau de collaboration scientifique, nous manquent aujourd’hui, dans la profusion de menus contacts, combien utiles.

Dans l’Europe du XVIIIe siècle, les destinées des hommes et des lettres se croisent aussi plus souvent qu’auparavant, notamment celles des Français et des Polonais ; même s’il arrive à certains, Diderot y compris, de contourner la Pologne dans son périple de philosophe en mission. Encore que l’exemple de Rousseau prouve qu’il n’est pas nécessaire d’y avoir mis effectivement les pieds pour s’impliquer positivement dans les affaires de la République des Deux Nations.

Le mot d’ordre – **Réconcilier les « frères ennemis » ?** – pourrait se prolonger par d’autres interrogations : ne s’agirait-il pas de les comprendre l’un avec l’autre, l’un à travers l’autre ? L’intertextualité ressort organiquement de leurs biographies.

Le colloque pourrait revenir sur l'intelligence des deux œuvres (et de leur héritage) et sur leur communication, démarches entravées ou facilitées – quand et pourquoi ? – par la circulation d'idées au niveau du texte comme au niveau métatextuel, métaculturel et historique : d'autant plus si l'on admet le sens large du mot texte, renvoyant au message culturel spécifiquement encodé. Avec, pour tracé général : « **Rousseau et Diderot : traduire, interpréter, connaître** ».

Seraient aussi envisagées des réflexions sur l'impact de la postérité artistique, philosophique et critique des deux auteurs, ce qui impliquerait l'ouverture aux siècles ultérieurs et aux spécialistes de domaines divers (arts de spectacle, musicologie, histoire de l'art, droit, ethnographie, entre autres), accompagnant des littéraires, philosophes et historiens. Vos propositions de titre (avec un résumé de 800 signes) sont attendus avant le **31 juillet 2013** (i.m.zatorska@uw.edu.pl). Les débats se dérouleront **en français**, avec la possibilité de traduire certaines interventions ponctuelles en polonais. Comité Scientifique : Jacques Berchtold, Michel Delon, Colas Duflo, Anna Grześkowiak-Krwawicz, Teresa Kostkiewiczowa, Catriona Seth, Izabella Zatorska.

Fiche d'organisation

20 chambres seront mises à la disposition des colloquants, à savoir : 15 chambres à l'hôtel „HERA” (rue Belwederska, près du parc de Lazienki, à 25 min. de l'Université de Varsovie en bus) et 5 chambres à l'Hostel „HELVETIA” (tout près de l'Université : de préférence pour les collègues français). La réservation est faite du 1er au 4 décembre, soit 3 nuits, dont 2 seront couvertes par le fonds d'organisation, à l'exception de celle du 1er au 2 décembre ; ceux qui souhaitent venir dès le 1er décembre (dimanche) sont priés de le signaler par avance **le plus vite** possible à mon adresse : i.m.zatorska@uw.edu.pl

Les débats commenceront le 2 décembre vers 13h et finiront le 4 décembre vers 13h également. Un cocktail d'ouverture sera prévu le 2 décembre. D'autres détails suivront en fin d'été. Soyez Bienvenus !

au nom de l'Institut d'Études Romanes de l'Université de Varsovie et de la Société Polonaise d'Études du Dix-huitième Siècle